

BESLUTSPROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2024-04-04

Arbetsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienummer: SKR 240112a

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 4 april 2024 kl. 9.00-12.00

Dispensansökan från Sala kommun

Arbetsnämndens beslut

Arbetsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendebereidning

Ärendet har beretts av SKR, Kommunal och Allmätkommunal verksamhet.

Beslutet expedierat 2024-04-17

Ordförande
Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i Allmänna bestämmelser (AB) § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till AB, bland annat Bilaga R som avser räddningstjänsten. De nya bestämmelserna i avtalet samt bilagor träder i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga J och R till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i överenskommelsen om dispens § 3 och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Sala kommun

Sala kommun har inkommit med en begäran om dispens avseende avvikelse från AB § 13 mom. 5 och Bilaga R.

Ansökan omfattar sammanlagt 23 personer vid brandstationen i Sala och berör fem insatsledare, fyra styrkeledare, fyra ställföreträdande styrkeledare och tio brandmän. Ansökan omfattar därutöver maximalt sex vikarier som tjänstgör under minst tre månader.

Samtliga medarbetare ingår i den primära utryckningsstyrkan och arbetar i skift. Inom räddningstjänsten Sala-Heby finns särskild kompetens inom olika områden till exempel UAS-piloter, skyttar för gasflaskor, vertikal räddning, styrkeledare samt insatsledare. Dessa specialkompetenser är viktiga delar i den regionala räddningstjänstsamverkan som räddningstjänsterna i Uppsala, Stockholm och Västmanlands län har.

Räddningstjänsten Sala-Heby verkar i Sala och Heby kommuner som består av 2400 kvadratmeter. Verksamheten omfattar såväl tätorter, omfattande glesbygd och stora skogsområden.

Som skäl för dispens har Sala kommun bland annat anfört följande.

Kommunen har lagt ner mycket tid på att hitta scheman som ger verksamheten så bra förutsättningar som möjligt utifrån de nya arbetstidsreglerna. Särskilt har två utmaningar identifierats; arbete med uppdrag som genomförs utanför utryckningsstyrkan samt sommaresemesterplaneringen. Schemaförslagen har analyserats och bedömts inte ge den flexibilitet som är nödvändig för att fortsatt kunna nyttja brandmän, styrkeledare i projekt, utbildningar med mera utanför ordinarie schema.

Kommunen uppger att det finns kompetensbrist i förhållande till fortutbildning för hantering av totalförsvar, orienterings- och insatsövningar, intro- och fortutbildning av deltidsbrandmän för sju deltidsstationer, utbildning av operativa specialistförmågor

för specifik personal. Kommunen bedömer att det finns behov av dispens för övnings- och utbildningsverksamhet. MSB's utbildningar är fullbelagda och det finns således svårigheter att få platser hos MSB skolor som externa utbildare. Det gör att vikten av en bra internutbildning blir avgörande för räddningstjänsten. Övning och utbildning är en nyckelfaktor särskilt utifrån att Räddningstjänsten Sala-Heby är i en stor generationsväxling hos den operativa personalen.

Utryckningsstyrkans bemanning under sommarmånaderna är en stor utmaning där behov finns för att kunna flytta vår- och höstpass till sommaren för tjänstgöring i dygnspass.

Bedömning

Ansökan om dispens avser räddningstjänsten. Kraven för dispens är desamma oavsett om arbetstagarna omfattas av AB eller Bilaga R.

Kommunen söker dispens för 12 månader för att fortsätta med 24 timmars tjänstgöring två dygnspass per månad, dygnspass under utbildnings-/övningsverksamhet samt semesterperiod. Ansökan är inte avgränsad till någon specifik situation, visst arbete, viss kompetens eller till viss tidsperiod eller andra omständigheter.

Som framgår av den ovan redovisade avtalstexten kan räddningstjänsten i vissa fall behöva dispens. Uttrycket "i vissa fall" tycks tyda på att det ska handla om en speciell situation eller ett visst förhållande samt att dispens ska hanteras restriktivt. Det synes därför tveksamt om det ska vara möjligt att bevilja dispens för en räddningstjänst att generellt tillämpa så kallade dygnspass på hela dess verksamhet, stationer eller hela styrkor under veckans alla dagar. Nämnden behöver emellertid inte ta ställning till den frågan i detta ärende.

På ett övergripande plan handlar det om att man vill behålla den nuvarande förläggningen av arbetstiden för att kunna hantera bemanningen.

Beslut

Arbetstidsnämnden har, genom ett delbeslut den 29 februari 2024, beviljat Sala kommuns ansökan om dispens för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar under den lagstadgade semesterperioden (juni-augusti 2024).

Utöver det beslut som tidigare meddelats gällande semesterperioden beviljar Arbetstidsnämnden, för berörda yrkesgrupper enligt ansökan, dispens under tiden 1 februari 2024 – 31 januari 2025 för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar under helger, för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för dygnstjänstgöring för utbildningar och övningar som inte ryms inom ordinarie arbetstidsförläggning eller inom ordinarie verksamhet.

Beslutet avser begränsad tid och förutsätter att arbete med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.